

JAN KOSIK

STATUT STOWARZYSZENIA "POLSKI ZWIĄZEK EMERYTÓW,
RENCISTÓW I INWALIDÓW"

1. Według art. 46 i nast. prawa o stowarzyszeniach¹ Rada Ministrów może uznać za stowarzyszenie wyższej użyteczności takie stowarzyszenie, którego rozwój jest, jak to określono w art. 46 prawa z 1932 r., szczególnie użyteczny dla interesu państwowego lub społecznego Rzeczypospolitej. W 1974 r. na podstawie art. 46 i 47 prawa z 1932 r. Rada Ministrów zarządziła, co następuje²:

"§ 1. Stowarzyszenie "Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów" uznaje się za stowarzyszenie wyższej użyteczności. § 2. Stowarzyszeniu... nadaje się statut, który ustala i ogłasza Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych".

Według § 3 rozp. z 1974 r. weszło ono w życie z dniem ogłoszenia, tj. 14 IX 1974 r.

¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 X 1932 r. Prawo o stowarzyszeniach, Dz.U. nr 94, poz. 808, z późn. zm., dalej zwane prawem z 1932 r. Z literatury: S. G r y b o w s k i, *Problematyka cywilnoprawna instytucji stowarzyszeń*, St. Pr. 1973, nr 36; J. R o m u l, *Państwo a stowarzyszenia w Polsce Ludowej*, Warszawa 1968; J. W i ą c e k, *Stowarzyszenia w państwie socjalistycznym*, Warszawa 1962; J. W i ą c e k-O r ł o w s k a, *Nadzór nad stowarzyszeniami*, Warszawa 1969; M. W i e r z z o w s k i, *Rozstrzygnięcie spraw wynikających z członkostwa w stowarzyszeniach*, PP 1973, nr 11; L. W i ś n i e w s k i, *Ile mamy stowarzyszeń wyższej użyteczności publicznej*, PiŻ 1972, nr 17; tenże, *Model prawny stowarzyszeń w PRL*, Warszawa 1974; orz.SN z 21 XII 1970 r. I CR 517/70, PP 1972, nr 8-9, s. 246, z glosą E. Łętowskiej OSPiKA 1973, nr 5, poz. 88, z glosą B. Słotwińskiego.

² Rozporządzenie Rady Ministrów z 28 VIII 1974 r. w sprawie uznania Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów za stowarzyszenie wyższej użyteczności, Dz.U. nr 31 poz. 184, dalej zwane rozp. z 1974 r.

Prawo z 1932 r. zawiera kilka przepisów ogólnych, dotyczących sytuacji stowarzyszenia wyższej użyteczności, a więc i omawianego związku³. Według art. 47 uznaniu za stowarzyszenie wyższej użyteczności towarzyszy nadanie odpowiedniego statutu, który reguluje w szczególności sytuację prawną stowarzyszenia. Przepis ten ustala również, że podlega ono skreśleniu z dotychczasowego rejestru, jeśli byłoby poprzednio zarejestrowane w innym trybie (którego dotyczy art. 19 i nast. prawa z 1932 r.). Art. 48 stanowi, że stowarzyszenie wyższej użyteczności ma osobowość prawną, może przyjmować zapisy i darowizny, nabywać "... majątek ruchomy i nieruchomy bez ograniczeń i bez potrzeby uzyskiwania zezwoleń, przewidzianych w przepisach specjalnych, regulujących sprawy zapisów i darowizn oraz nabywania majątku przez osoby fizyczne i prawne".

W art. 49 prawa z 1932 r. jest mowa o możliwych szczególnych ulgach i zwolnieniach w zakresie podatków i opłat, dotyczących stowarzyszeń wyższej użyteczności, a przepis art. 51 przewiduje możliwość nadania danemu stowarzyszeniu przywileju wyłączności działania. Przywilej ten może być przewidziany w oznaczonym zakresie na obszarze całego kraju lub mniejszym, pociągając za sobą wyłączenie działania innych stowarzyszeń w tym zakresie "... bez względu na ich dotychczasowe uprawnienia i brzmienie statutów".

Jak widać, wchodzi w rachubę niemałe uprzywilejowanie stowarzyszenia wyższej użyteczności. Wszakże, jak wynika z następnych przepisów, nie otrzymuje ono tego za darmo. Wiąże się z tym znaczne obciążenie, mianowicie silniejszy nadzór ministerialny. W art. 53 prawa z 1932 r. przewidziano powołanie dla każdego stowarzyszenia specjalnego delegata do wykonywania nadzoru z uprawnieniem do stałej kontroli, zgodnie z instrukcją ustaloną dla delegata przez organ nadzorczy. W razie stwierdzenia niewykonywania lub nienależytego wykonywania zadań organ nadzorczy może, jak stanowi art. 54, zawiesić w działalności organy zarządzające stowarzyszenia wyższej użyteczności i ustanowić zarząd przymusowy na określony czas. W art. 55 jest mowa o podporządkowaniu takiego stowarzyszenia organom państwowym, określonym w jego statucie, w szczególnych okolicznościach przewidzianych w statutach stowarzyszeń wyższej użyteczności, jak również w przypadkach, w których wymaga tego interes państwowy. Dość ogólne kryterium, utrata racji bytu stowarzyszenia (art. 56) pociąga za sobą rozwiązanie go przez Radę Ministrów.

2. W 1974 r. na podstawie § 2 rozp. z 1974 r. minister spraw wewnętrznych ustalił i ogłosił statut PZERI⁴. Pierwszy statut obejmował dziesięć rozdziałów, z których pierwszy zawierał postanowienia ogólne, a dziesiąty - końcowe. Rozdz. II miał za przedmiot cele

³ Dalej zwanego PZERI.

⁴ Zarządzenie ministra spraw wewnętrznych z 26 X 1974 r. w sprawie ustalenia i ogłoszenia statutu stowarzyszenia wyższej uży-

i formy działania, rozdz. III był poświęcony członkom, ich prawom i obowiązkom. W rozdz. IV, regulującym strukturę organizacyjną, § 14 ust. 1 stanowił, że struktura ta obejmuje, jak to określono, władze naczelne Związku, oddziały wojewódzkie, oddziały powiatowe, koła. O tych czterech ogniwach związkowych była mowa w rozdz. V – VIII. Przedmiotem rozdz. IX były fundusze i majątek PZERI.

Zarz. z 1974 r. wraz z pierwszym statutem zostało uchylone przez postanowienie § 2 nowego zarządzenia z 1976 r.⁵ Wszelako do zarz. z 1976 r. nie dołączono tekstu statutu, jedynie postanowiono, że "tekst statutu zostanie ogłoszony w odrębnym wydawnictwie" (§ 1, zd. 2 zarz. z 1976 r.). Wypowiedź, że ustala się statut – w pierwszym zdaniu postanowienia § 1 – bez jednoczesnego ogłoszenia jego tekstu nie odpowiada wymogom dobrej pracy ustawodawczej, w tym należytego upowszechniania ustaw i innych aktów. W praktyce dostęp do odrębnego wydawnictwa bywa nie taki, jak dostęp do Dziennika Ustaw PRL czy Monitora Polskiego. Zapewne wielu zainteresowanych działalnością PZERI odczuwa, że ów brakujący tekst statutowy powinien być ogłoszony tak, jak był ogłoszony pierwszy statut. Po wtóre wypowiedź normatywna, że "ustala się statut..." bez jednoczesnego uzewnętrznienia jego tekstu może być porównywana, co warto zaznaczyć, z ustaleniem utworu w rozumieniu ustawy o prawie autorskim⁶. Omawiany statut należy zapewne do utworów, których dotyczy art. 1 tej ustawy, choć nie pozostaje pod jej ochroną z mocy zawartego w niej szczególnego przepisu art. 5. Po trzecie, zapowiedź w 1976 r., że tekst statutu zostanie ogłoszony w odrębnym wydawnictwie nie harmonizuje z wcześniejszą datą tego wydawnictwa: *Statutu Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów*, Warszawa 1975 – obecnie znajdującego się w oddziałach PZERI⁷.

teczności "Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów", Mon. Pol. nr 38, poz. 217, dalej zwane zarz. z 1974 r. Weszło ono w życie wraz z załączonym do niego statutem, dalej zwanym pierwszym statutem, z dniem ogłoszenia, tj. 22 XI 1974 r.

⁵ Zarządzenie ministra spraw wewnętrznych z 17 IV 1976 r. w sprawie ustalenia i ogłoszenia statutu stowarzyszenia wyższej użyteczności "Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów", Mon. Pol. nr 21, poz. 95, dalej zwane zarz. z 1976 r. Weszło ono w życie z dniem ogłoszenia, tj. 15 V 1976 r.

⁶ Ustawa z 10 VII 1952 r. o prawie autorskim, Dz.U. nr 34, poz. 234, z późn. zm.

⁷ Dalej zwanego drugim statutem. Może w tej dacie (1975) tkwi błąd, skoro notka drukarska na ostatniej karcie wydawnictwa wskazuje późniejszą datę zamówienia – 14 IV 1976 r. (jeśli to nie drugie zamówienie). Co do układu statutu, zob. m.in. wzory statutu stowarzyszenia w wydawnictwie: *Prawo o stowarzyszeniach, związkach zawodowych i zgromadzeniach*, zebrał i oprac. Z. Łączyński, Kraków 1937 s. 152 i n.

3. W niedawnym obszernym raporcie o domach rencistów⁸, gdy mowa o ich powiązaniu z wydziałami zdrowia i ZOZ-ami, z Ministerstwem Zdrowia i Opieki Społecznej, z innymi resortami, zauważono, że "... przeciążone pracą ZOZ-y, rade nierade, traktują podległe im obiekty pomocy społecznej jak piąte koło u wozu". Jest znamienne, że w tym bilansie domów rencistów, w opisie braków opieki nad ciężką starością, w uwagach o rentach i opłatach za pobyt w domach rencistów, o dobrych dyrektorach (kobietach) tych domów o domach opanowanych przez insekty, o starcach, z którymi już nie ma kontaktu itd. - nie wspomniano o kontaktach między PZERI a tymi "ostatnimi stacjami".

Drugi statut zapewne podpada m.in. pod art. 36 i 38 k.c. i może być rozpatrywany według tych przepisów. Jednak z myślą o ochronie starości, o bolesnych niedostatkach w tym zakresie należałoby przede wszystkim zapytać, jaki jest praktyczny obraz tego statutu w oczach rencisty, starca potrzebującego pomocy. Warto więc zwrócić uwagę nie tyle na, uregulowany w statucie, byt własny PZERI, jego strukturę, zebrania, wybory, kadencje, sprawozdawczość, ile raczej na rzeczywistą pomoc materialną i moralną, która mogłaby dotrzeć - przez statut - do człowieka starego w beznadziejnej niekiedy sytuacji. Zgodnie z tym w dalszej części niniejszej wypowiedzi właściwym przedmiotem będą, po ogólnej charakterystyce drugiego statutu, te postanowienia statutowe, w których przewidziano udzielanie potrzebnej pomocy. Jednak trzeba już powiedzieć, że według § 5 drugiego statutu działalność PZERI jest oparta przede wszystkim na pracy społecznej ogółu jego członków.

4. W postanowieniach ogólnych (rozdz. I, § 1-5) ustalono m.in., że PZERI ma osobowość prawną i może powoływać oddziały wojewódzkie miejskie i gminne oraz koła według określonych zasad. Z postanowień o funduszach i majątku (rozdz. IX, § 82-84) można się dowiedzieć, że majątek ten obejmuje wpisowe i składki członkowskie, wpływy z wydawnictw, imprez i innej działalności, darowizny i zapisy oraz wpływy z nieruchomości. Ujęcie tych składników (§ 82) przedstawia się jako wyczerpujące. Równocześnie o możliwych innych jeszcze elementach mogłoby świadczyć sformułowanie, że "wszelkie fundusze i składniki majątkowe stanowią majątek Związku" (§ 83 ust. 1). Osobno określono zasady zarządu (§ 83 ust. 2, § 84).

W statucie każdego stowarzyszenia do szczególnie ważnych należą postanowienia o członkach. Członków PZERI dotyczy bezpośrednio rozdz. III (§ 8-13) drugiego statutu. Według § 9 ust. 1 członkiem zwyczajnym może być osoba pełnoletnia, która ma prawo do pobierania emerytury lub renty albo uznana za inwalidę przez właściwy organ. Należy uwypuklić, że członkiem zwyczajnym może być również, jak to określono (§ 9 ust. 1), inna osoba, jeżeli osiągnęła

⁸ R. K a r y ś, *Raport o "uspołecznionej" starości, "Życie Literackie" 1983, nr 39.*

wiek emerytalny, oraz niepracująca żona emeryta lub rencisty. W związku z majątkiem, o którym była mowa, istotne jest postanowienie, że członkiem wspierającym może być każda pełnoletnia osoba fizyczna lub osoba prawna (§ 9 ust. 2)⁹. Może jednak za daleko idzie ustalenie, że wyłącznie Zarząd Główny PZERI przyjmuje członków wspierających osoby prawne (§ 10 ust. 2). Członków zwyczajnych i wspierających – osoby fizyczne przyjmują zarządy oddziałów miejskich i gminnych, a także, z ich upoważnienia, zarządy kół (§ 10 ust. 1). Nie przewidziano natomiast przyjmowania członków przez zarządy oddziałów wojewódzkich, choć względy praktyczne przemawiałyby za upoważnieniem ich do przyjmowania określonych osób prawnych.

Według § 13 pkt 2 drugiego statutu przyczyną utraty praw członkowskich jest prawomocna utrata prawa do emerytury lub renty albo prawomocne orzeczenie o braku inwalidztwa. Koliduje to jednak, przynajmniej częściowo, z dopuszczeniem przyjęcia na członka zwyczajnego "... również innej osoby, jeżeli osiągnęła wiek emerytalny..." (§ 9 ust. 1, zd. 2). Inną wątpliwość wywołuje § 13 ust. 2, w którym w razie skreślenia z listy członków (uchwałą zarządu miejskiego lub gminnego oddziału) lub orzeczenia (sądu koleżeńskiego) o wykluczeniu przewidziano jeden środek – "odwołanie do nadrzędnego oddziału Związku w terminie 30 dni". Wchodzi tu w grę najpierw odwołanie do oddziału wojewódzkiego i chyba dalsze do Zarządu Głównego, choć przeciw tej drodze przemawia wyrażenie "do nadrzędnego oddziału". Osobną sprawą to możliwe zaskarżenie uchwały do sądu. W każdym razie, nie powinno to budzić wątpliwości w zakresie uchwał dotyczących bezpośrednio nie stosunku członkostwa, lecz indywidualnych praw podmiotowych członka. Podstawę zaskarżenia uchwały mogłoby stanowić również naruszenie przez uchwałę dóbr osobistych członka, pozostających pod ochroną przepisów art. 23 i 24 k.c.¹⁰

Gdy mowa o członkostwie PZERI, nie od rzeczy będzie nadmienić o niektórych postanowieniach ustawy z 8 X 1982 r. o związkach zawodowych¹¹. Według art. 11 ust. 1 tej ustawy przejście na emeryturę lub rentę osób określonych w art. 10 ust. 1 nie pociąga za sobą utraty przez nich prawa przynależności do związku. Przepis art. 30 ust. 2, pkt 5 stanowi, że zakładowe organizacje związkowe, w zakre-

⁹ Poza tym w § 8,9 ust. 3 i 10 ust. 3 drugiego statutu jest mowa o członkach honorowych.

¹⁰ W związku z tym m.in. orz. SN z 23 III 1972 r. I CR 746/71, OSN 1973, nr 4, poz. 56 dotyczące podstawy zaskarżenia według art. 38 § 2 ustawy z 17 II 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach, Dz.U. nr 12, poz. 61.

¹¹ Dz.U. nr 32, poz. 216. Patrz też § 4 uchwały Rady Państwa z 12 X 1982 r. w sprawie zasad i sposobu tworzenia organizacji związkowych w zakładach pracy, Dz.U. nr 34, poz. 222.

sie swego działania, zajmują się w szczególności "sprawami bytowymi i socjalno-kulturalnymi emerytów i rencistów". W art. 51 ust. 1 przewidziano tworzenie w uspołecznionych zakładach pracy kas zapomogowo-pożyczkowych, których członkami mogą być również emeryci i renciści (bez względu na przynależność związkową).

Dużo miejsca w drugim statucie zajmują postanowienia o strukturze organizacyjnej, w której oprócz wspomnianych wyżej oddziałów i kół występują organy naczelne. Organom tym, nazwanym władzami naczelnymi, poświęcony został rozdz. V (§ 18-37). Również o władzach postanawiają w swych tytułach i ustępach rozdz. VI i VII drugiego statutu. Najpierw w nich mowa o władzach właściwych dla oddziału wojewódzkiego (§ 38-54), następnie dla oddziałów miejskich i gminnych (§ 55-70). W tytule rozdz. VIII (§ 71-81), w odróżnieniu od poprzednich tytułów, występują nie władze kół, lecz po prostu koła.

5. Działalności PZERI, w tym opieki nad człowiekiem starym, dotyczy zwłaszcza rozdz. II drugiego statutu (§ 6 i 7) pt. *Cele i formy działania*. Można zauważyć, że zwrot "cele działania" pozostaje w związku z klasyczną nauką o osobach prawnych, o celach ich tworzenia i działalności. Chyba pod wpływem nomenklatury związanej z planowaniem gospodarczym odstąpiono od tego wyrażenia w art. 36 k.c., w którym jest mowa o zadaniach osoby prawnej (różnie tłumaczonych w teorii i praktyce). W § 6 drugiego statutu zostały sformułowane w trzech punktach owe cele, a w § 7 wskazano w sześciu punktach, co PZERI ma robić dla osiągnięcia swych celów, którymi są: zrzeszenie dla poprawy, jak to określono, warunków socjalnobytowych^{1 2} oraz uczestniczenie w życiu społeczno-politycznym przez współdziałanie z oznaczonymi organami i jednostkami organizacyjnymi, organizowanie życia kulturalnego, reprezentowanie interesów osób zrzeszonych wobec organów władzy i administracji oraz popularyzowanie ich problemów w społeczeństwie.

W tekście § 6, gdy się myśli o trudnej starości, na czoło wysuwa się poprawa warunków socjalnych, następnie reprezentowanie interesów członków wobec owych organów. Należałoby tylko dodać, że w zakresie tych interesów trzeba również uwzględnić występowanie organizacji społecznych w postępowaniu sądowym^{1 3}. Trzeba też ich pomocy, i to z własnej inicjatywy, w szpitalach, domach rencistów, urzędach, wszędzie, gdzie bezbronny stary człowiek może doznać krzywdy.

W § 7 drugiego statutu zasadnicze znaczenie mają pierwsze trzy ustalenia: udzielanie przez PZERI pomocy członkom w sprawach soc-

^{1 2} Tego rodzaju określenia nie zadowalają, skoro według właściwej opinii "socjalny" to "mający na celu zaspokojenie potrzeb bytowych i kulturalnych". Tak *Mały słownik języka polskiego* pod red. S. Skorupki, H. Auderskiej, Z. Lempickiej, Warszawa 1968, s. 760.

^{1 3} Patrz art. 8 i art. 64 § 2 k.p.c.

jalnych; tworzenie funduszy na cele socjalne dla najbardziej potrzebujących członków; prowadzenie związkowej kasy pogrzebowej. Następne trzy punkty nie mają już tej materialnej doniosłości, choć i one zasługują na uwagę (biblioteki, czytelnie itd.; własna prasa i informacja; współdziałanie z organami państwowymi i organizacjami społecznymi).

W związku z tymi celami i środkami do realizacji celów przyciągają zainteresowanie prawa i obowiązki członków (§ 11 i 12). Członkowie zwyczajni PZERI mają w szczególności prawo korzystać z urzędzeń i pomocy swego stowarzyszenia. Są oni obowiązani m.in. do regularnego opłacania składek członkowskich. Członkowie wspierający mają (§ 12 pkt 2) propagować cele statutowe, regularnie opłacać składki oraz spełniać inne zadeklarowane świadczenia. Nasuwa się spostrzeżenie, że owo propagowanie powinno należeć przede wszystkim do organów stowarzyszenia. Wspieranie zaś, którego należałoby oczekiwać od członków wspierających, powinno polegać zwłaszcza na pomocy materialnej umożliwiającej zaspokajanie potrzeb socjalnych, mieszkaniowych, zdrowotnych ludzi starych. Przy tym udzielanie im rady i pomocy prawnej, reprezentowanie ich interesów ma nieraz szczególne znaczenie.

Jest zrozumiałe, że powołane postanowienia statutowe mają na względzie opiekę nad członkami PZERI. Wydaje się jednak, że stowarzyszenie to powinno też, w miarę możliwości, współdziałać z innymi organizacjami (jak Polski Czerwony Krzyż, Polski Komitet Pomocy Społecznej) w niesieniu pomocy – nie tylko materialnej – ludziom starym w ogólności. Wśród nich zasługują na pamięć i ci, którzy znaleźli się w domach starców, w niedobrej sytuacji, którym niekiedy mogłaby pomóc rodzina zastępcza, którym zawsze trzeba – życzliwego ucha.

O ile wiadomo, Polski Czerwony Krzyż ma zajmować się ludźmi chorymi, Polski Komitet Pomocy Społecznej – osobami samotnymi i niepełnosprawnymi. Możliwości obydwu organizacji są ograniczone. Wielu ludzi starych nie otrzymuje niezbędnej pomocy i opieki. Znane są wypadki, w których, w szpitalach i gdzie indziej, byli oni traktowani jak złom. Niejednokrotnie bolesna jest ich sytuacja w domach rencistów, do których bywają kierowani przez własne dzieci. Trzeba więc większych sił, by otoczyć skuteczniejszą ochroną ludzi starych. W działaniach w tym kierunku nie powinno zabraknąć możliwego udziału takiego stowarzyszenia, jak PZERI.

Jednak w statucie PZERI, w jego części dotyczącej struktury i działania poszczególnych władz dużo miejsca zajmuje byt własny organizacji. Pomoc i opieka nad tymi, którym to stowarzyszenie powinno wytrwale służyć, nie znajduje tu pełnego wyrazu. Postanowienia zawarte w rozdz. IV mają za przedmiot tylko elementy struktury organizacyjnej. W rozdz. V, który dotyczy władz naczelnych, nie ma owego dostatecznego wyrazu w postanowieniach o Krajowym Zjeździe Delegatów (§ 19-23) i o Zarządzie Głównym (§ 24-30). Wprawdzie w § 25, w punkcie 12 wspomniano o sprawach współpracy z pokrewnymi

organizacjami zagranicznymi i międzynarodowymi, a w punkcie 14 o czuwaniu nad wykonywaniem przez oddziały i koła zadań statutowych oraz nad przestrzeganiem jednolitych zasad działalności PZERI. Jednak są to sformułowania abstrakcyjne. Nie ma też wyraźnego nawiązania do kwestii udzielania pomocy, realizacji celów socjalnych w postanowieniach o działaniu Prezydium Zarządu Głównego i Głównej Komisji Rewizyjnej.

Podobny jest obraz oddziału wojewódzkiego PZERI. Kwestie podstawowe, o których mowa wyżej, nie znajdują uzewnętrznienia w określeniu właściwości wojewódzkiego zjazdu delegatów (§ 39-43). W zakresie działania zarządu oddziału wojewódzkiego, jego prezydium i wojewódzkiej komisji rewizyjnej wymieniono m.in. nadzorowanie działalności oddziałów miejskich i gminnych oraz udzielanie im pomocy w realizacji zadań statutowych, nie rozwinięto jednak tego ustalenia (§ 45, pkt 10). Również w rozdz. VII pt. *Władze oddziałów miejskich i gminnych Związku* dominują postanowienia obracające się wokół istnienia organizacji jako takiej, brakuje, przynajmniej w odczuciu piszącego te słowa, przepisów poświęconych bezpośrednio dniu powszedniemu opuszczonych ludzi starych. W związku z zakresem działania zarządu oddziału miejskiego, jego prezydium i miejskiej komisji rewizyjnej zwraca uwagę § 63, pkt 7, w którym mowa o prowadzeniu przez zarząd rejestru członków z terenu objętego swoim zakresem działania. Nasuwa się refleksja, że byłaby pożądana wyodrębniona ewidencja osób bez opieki rodzinnej z danymi dotyczącymi udzielanej im pomocy. W punkcie 11 (§ 63) wymieniono jako kierunek działania zarządu oddziału miejskiego "nadzorowanie działalności kół i udzielanie im pomocy w realizacji zadań statutowych". Nie zadowala też ogólny obraz normatywny działania koła, przedmiot rozdz. VIII drugiego statutu.

6. Według § 7 pkt 3 drugiego statutu PZERI m.in. prowadzi, dla osiągnięcia swych celów, związkową kasę pogrzebową. Na podstawie uchwały nr 11/2 Zarządu Głównego PZERI z 19 V 1978 r. wydany został Regulamin Związkowej Kasy Pogrzebowej PZERI¹⁴. Według § 2 regulaminu ZKP jest "... agendą samopomocową członków Związku, ma charakter powszechny i prowadzi swą działalność w oparciu o § 7, pkt 3 statutu Związku oraz przepisy określone niniejszym regulaminem". W § 3 regulaminu ustalono, że ZKP udziela pomocy materialnej przez wypłacanie zasiłków pogrzebowych osobom uprawnionym po zmarłych członkach ZKP. W § 4 zastrzeżono, że majątek ZKP przeznaczony jest wyłącznie na przewidziane w regulaminie cele, którymi - według § 8 - są: wypłata zasiłków pogrzebowych, tworzenie rezerwy operacyjnej, pokrycie administracyjnych kosztów działania ZKP, nie wyżej niż 10% wartości zebranych składek członkow-

¹⁴ Dalej zwany regulaminem, kasa zaś, o której mowa, dalej zwana ZKP. Według § 26 regulaminu wszedł on w życie z dniem 1 I 1979 r.

skich ZKP. Według § 7 regulaminu majątek ZKP powstaje ze składek członkowskich, z dotacji i darowizn, z odsetek od ulokowanych w PKO rezerw; przy tym w § 9 regulaminu ustalono, że fundusz ZKP lokuje się na odrębnym rachunku bankowym.

Nie omawiając praw i obowiązków członków ZKP (§ 10-16), można zauważyć, że oznaczone wysokości składek (od 3 do 19 zł) nie odpowiadają dzisiejszym zmienionym stosunkom. Podobnie, uzależnione od składek wysokości zasiłku pogrzebowego (od 1000 do 5000 zł). Zwraca uwagę m.in. postanowienie § 18, według którego członkowie ZKP nabywają prawo do zasiłku pogrzebowego dopiero po trzech latach przynależności. W § 25 przewidziano, że przynależność do ZKP nie koliduje z ubezpieczeniem rodzinnym typu D w PZU. Paragraf 23 regulaminu stanowi, że w razie likwidacji PZERI, a więc i ZKP, o przeznaczeniu majątku ZKP rozstrzyga Krajowy Zjazd Delegatów PZERI.

Skoro majątek ZKP powstaje nie tylko ze składek członkowskich, przewidziane w § 18 regulaminu trzyletnie oczekiwanie nadaje się do dyskusji. Zdarzają się ciężkie sytuacje uzasadniające wyjątek i od tej reguły.

7. Na dużym polu pomocy ludziom starym nie wchodzi w rachubę przywilej wyłączności działania, przewidziany dla stowarzyszenia wyższej użyteczności w art. 51 prawa z 1932 r. Powinny tu pracować różne jednostki organizacyjne, wspomagane wytrwałymi wysiłkami indywidualnymi, także młodzieżowymi. Niemałe znaczenie w tym zakresie może mieć również statut jednostki organizacyjnej, zwłaszcza takiej, która ma osobowość prawną. W statucie PZERI byłyby pożądane wyraźniejsze ustalenia, zawierające możliwie konkretne zadania terenowe, sposoby i środki ich wykonywania. Chodzi o to, by statut bardziej mobilizował do "frontowej" ochrony człowieka staroego, nie tylko formował strukturę i czynności "sztabowe" stowarzyszenia.